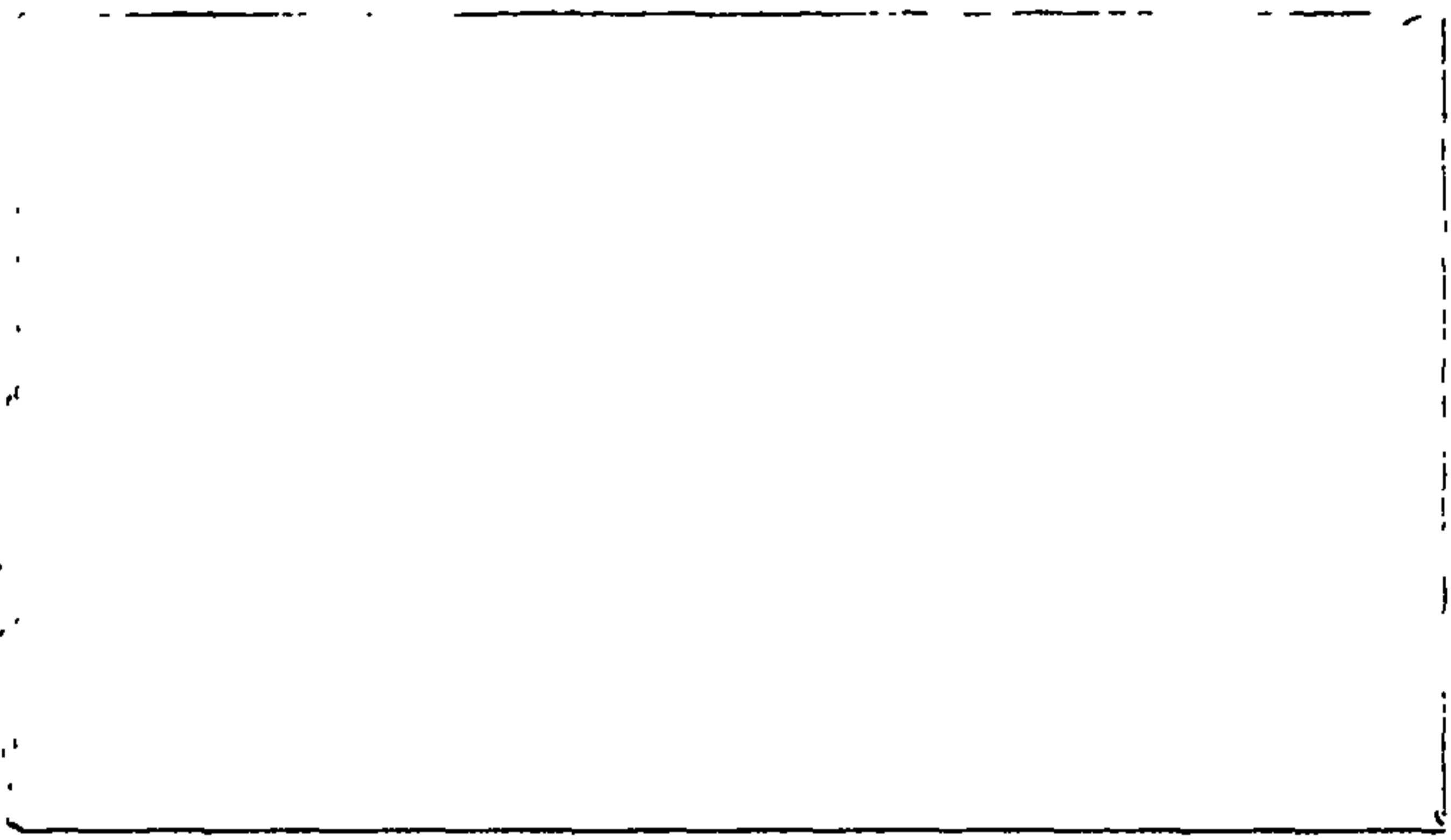

ונוצרה צמאם

המוסד לניטוח לאומי
מינהל המחקר והתכנון

hi

המוסד לביטוח לאומי
מינהל המחקר והתכנון

דפוסי תצרוכת של האוכלוסייה הקשישה

וסובסידיות למוצרי מזון ולתחבורה

מאת:

מוז'גאן רביעי

מטרתה של עבודה זו היא להציג את דפוסי התצרוכת של האוכלוסייה הקשישה ואת השינויים שחלו בהם במרוצת המחצית הראשונה של שנות השמונים ולבחון את ההשלכות של הסובסידיות למוצרי יסוד על מצבה הכלכלי של אוכלוסייה זו. עבודה זו הינה בבחינת רובד נוסף לעבודת מחקר שנעשתה במסגרת המרכז למדיניות חברתית² שבחנה את השפעת הסובסידיות למוצרי יסוד על התחלקות ההכנסה בקרב האוכלוסייה כולה, זאת על רקע הירידה הרצופה בהיקף הסובסידיות מאז 1985. ממצאי עבודה זו, כמו גם ממצאי המחקר המתייחס לכלל האוכלוסייה, מבוססים על נתוני סקרי הוצאות המשפחה 1979/80 ו-1986/87 ועל נתוני ההוצאה הממשלתית לסובסידיות בעשור האחרון.

מסקירת התפתחות מערכת הסובסידיות בעשור האחרון, המוצגת בעבודתם של אחדות וצדקה, עולה שההוצאה הממשלתית על כלל הסובסידיות היתה נתונה עד ל-1985 לתנודות חריפות. בשנים 1979, 1980 ו-1982 היה קיצוץ בסובסידיות ואילו בשנים 1981, 1983 ו-1984 היתה העמקה בהיקפן בעיקר במטרה לסייע לייצוב המחירים במשק. מאז 1985, השנה הראשונה להפעלת התכנית הכלכלית לייצוב המשק, חלה ירידה ניכרת בהיקף הסובסידיות. נתוני לוח מס. 1 מראים כי היקף הסובסידיות היה גדול פי 2.7 ב-1981 ופי 2.4 ב-1984 מאשר בשנים 1979-1980. לאחר הירידה הרצופה בשנים 1985-1988 הגיע היקף הסובסידיות לפחות ממחצית מזה שבראשית שנות השמונים. מגמה דומה קיימת כאשר בוחנים את רמת הסובסידיות בהשוואה לסך התוצר הגולמי.

-
- (1) משפחה קשישה מוגדרת כמשפחה בה ראש המשפחה בגיל 65 ומעלה במקרה של גבר ובגיל 60 ומעלה במקרה של אישה.
- (2) לאה אחדות ואפרים צדקה, "סובסידיות למוצרי יסוד והתחלקות ההכנסות במשק", המרכז לחקר המדיניות החברתית בישראל, יוני 1989.

חשוב להבחין בין סובסידיות למוצרי מזון ולתחבורה ציבורית לבין שאר הסובסידיות (לחשמל, דלק ומים, תומרי גלם, לחקלאות וסובסידיות אחרות), וזאת משום שלסובסידיות למוצרי מזון ולתחבורה ציבורית אופי שונה. המטרה העיקרית של הסובסידיה למוצרי יסוד הינה תמיכה בשכבות החלשות באוכלוסייה ושיפור התחלקות ההכנסות במשק. נתוני הלוח מראים שבהשוואה לשנת 1979, היתה רמה נמוכה של סובסידיות למוצרי מזון ותחבורה ב-1980, ועלייה רצופה מאז 1981 עד לרמת שיא בשנת 1984. בשנת 1984 הסובסידיה הכוללת למזון ולתחבורה ציבורית היתה גבוהה פי 2.5 מזה שב-1979. משנת 1985 חלה ירידה ניכרת בסובסידיה הכוללת למוצרים אלה. בשנת 1989 הסובסידיה הכוללת למוצרי מזון ולתחבורה ציבורית אמורה להיות שווה לכמחצית הסובסידיה הכוללת בשנת 1979 (כ-0.4 מיליארד ש"ח בשנת 1989 לעומת 0.8 מיליארד ש"ח ב-1979).

תשלומי ההעברה, בעיקר קצבות הכיטוח הלאומי, הם המכשיר העיקרי לשיפור מצבם הכלכלי של הקשישים (כ-45% מכלל תשלומי ההעברה הציבוריים משולמים לאוכלוסייה זו). עם זאת, הקשישים, כמו כל שאר קבוצות האוכלוסייה, נהנים ממערכת הסובסידיות, שהיא אוניברסלית בטבעה, אם כי ישנם הבדלים בין דפוסי התצרוכת של קשישים לבין אלה שאינם קשישים. חלקה של האוכלוסייה הקשישה בסך ההוצאה הממשלתית לסובסידיות נאמד (בעבודה זו) בכ-18%, והוא פועל יוצא של דפוסי התצרוכת של קשישים ושל חלקם באוכלוסייה: כרבע מכלל המשפחות בישראל הן משפחות קשישות שבהן חיות כ-13% מכלל הנפשות.

לוח מס. 1: התפתחות ההוצאה הממשלתית על סובסידיות: 1979-1989

1989	1988	1987	1986	1985	1984	1983	1982	1981	1980	1979
------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------

מדד ההוצאה הראלית על סובסידיות (1979=100)

43	49	72	62	103	240	182	162	272	103	100	כלל הסובסידיות
50	66	93	72	137	251	214	156	154	61	100	מזון ותחבורה

הסובסידיות כאחוז מהתמ"ג

-	1.1	1.6	1.5	2.3	4.0	3.6	3.6	6.3	2.5	2.6	כלל הסובסידיות
-	1.0	1.3	1.1	1.9	2.6	2.6	2.1	2.2	0.9	1.6	מזון ותחבורה

מקור: לאה אחדות ואפריים צדקה, "סובסידיות למוצרי יסוד והתחלקות ההכנסות במשק".

החלק הראשון של העבודה מתאר את דפוסי התצרוכת של האוכלוסייה הקשישה לפי סעיפי ההוצאה העיקריים ולפי עשירונים בשנים 1979/80 ו-1986/87, תוך השוואה עם דפוסי התצרוכת של האוכלוסייה הלא-קשישה. החלק השני מציג את משקל כל אחד ממוצרי היסוד המסובסדים בסך ההוצאה של המשפחות הקשיות בהשוואה למשפחות הלא קשיות, ואילו החלק השלישי מתאר את התפלגות הסובסידיות בין העשירונים השונים של האוכלוסייה הקשישה ואת השפעתה על אי השוויון בהכנסות בקרב אוכלוסייה זו.

א. דפוסי התצרוכת של קשישים

לוח מס. 2 מציג את המשקל היחסי של ההוצאה על סעיפי תצרוכת עיקריים בסך ההוצאה לתצרוכת³ בקרב כלל האוכלוסייה ובקרב המשפחות לפי גיל ראש המשפחה - קשישים ולא קשישים - בשנים 1979/80 ו-1986/87. השוואת דפוסי התצרוכת של כלל המשפחות ושל המשפחות הלא קשישות לאלו של המשפחות הקשישות ב-1986/87 מלמדת שההוצאה על דיור, אחזקת דירה ומשקי בית, בריאות ומזון (כולל ירקות ופירות) כחלק מסך כל ההוצאה לתצרוכת גבוהה בקרב המשפחות הקשישות יותר מאשר בקרב המשפחות הלא קשישות. במיוחד בולט ההבדל לגבי ההוצאה על דיור. מרכיב הדיור בסך ההוצאה לתצרוכת היה 22.4% בקרב המשפחות הקשישות לעומת 15.1% בקרב המשפחות הלא קשישות (כאשר הממוצע לכלל המשפחות היה 16.3%). חלקה של ההוצאה על החזקת דירה ומשקי הבית היה 10.7% ו-8.5%, בהתאמה.

ההוצאה על בריאות מהווה אצל המשפחות הקשישות 6.4% מסך כל ההוצאה לתצרוכת, בהשוואה ל-4.9% בקרב המשפחות הלא קשישות (ו-5.2% בממוצע לכלל האוכלוסייה). ממצא זה הינו צפוי כמובן לאור המצב הכריאותי כגיל הזיקנה. מרכיב ההוצאה על מזון וירקות ופירות גבוה אך במעט בקרב המשפחות הקשישות מאשר בקרב הלא קשישות, 25.8% לעומת 23%. הנתונים ביחס לשאר סעיפי התצרוכת הראשיים, מראים, כצפוי ששיעורי ההוצאה על חינוך ותרבות, הלבשה והנעלה ותקשורת ותחבורה גבוהים באופן משמעותי יותר בקרב המשפחות הלא קשישות.

מהשוואת הרכב סל התצרוכת ב-1986/87 לזה שהיה ב-1979/80 עולות המסקנות העיקריות הבאות:

(3) ההוצאה לתצרוכת כוללת את כל הוצאות משקי בית (כולל הוצאות זקופות) פרט לתשלומי המיסים הישירים, העכרות למשקי בית אחרים וחסכוניות. הצריכה הזקופה היא - הריבית האלטרנטיבית על ההון המושקע ברכוש (דירה ורכב) בתוספת ערך הפחת על הרכוש.

- משקל ההוצאה על דיור ירד באופן משמעותי הן בקרב המשפחות הלא קשישות והן בקרב המשפחות הקשישות, אם כי שיעור הירידה במשפחות הקשישות היה נמוך יותר (מכ-27% ל-22.4%), כ-12% בהשוואה לכ-23% אצל המשפחות הלא קשישות.

- משקל ההוצאה על בריאות עלה אצל כל המשפחות, אם כי העלייה בלטה יותר אצל המשפחות הלא קשישות. (מ-5.4% מסל ההוצאה ב-1979/80 ל-6.4% ב-1986/87 בקרב המשפחות הקשישות ומ-4% ל-4.9%, בהתאמה בקרב המשפחות הלא קשישות).

- משקלן היחסי של ההוצאות על תרבות וחינוך תחכורה ותקשורת והלבשה והנעלה עלה אם כי במרבית סעיפי הוצאה אלה היה שיעור העלייה בקרב קשישים נמוך יותר מאשר בקרב המשפחות הלא קשישות.

בהתאם לדפוסים התצרוכת של האוכלוסייה הקשישה לפי סעיפי הוצאה מפורטים (37 קבוצות מוצרים) ב-1979/80 נבנו מדדי מחירים לצרכן עבור האוכלוסייה הקשישה לשנים התקציביות 1983-1988. כאמצעות מדדים אלה ניתן לבדוק האם סל התצרוכת של קשישים התייקר יותר מסל התצרוכת הממוצע לכלל האוכלוסייה ומה קורה לערך הריאלי של קצבות הביטוח הלאומי כאשר הן מנוכות לפי השינויים במחירי סל התצרוכת של הקשישים. לוח מס. 1 של הנספח מראה שמחירי סל התצרוכת של קשישים כמעט ולא היו שונים ממחירי סל התצרוכת הממוצע לכלל האוכלוסייה; לפיכך, הערך הריאלי של קצבות הזיקנה (עם השלמת הכנסה וללא השלמת הכנסה) במונחים של מחירי הסל הכללי היה דומה לזה שבמונחים של מחירי סל התצרוכת הספציפי לקשישים (ראה לוח מס. 3). נתונים אלה מראים שניתן להשתמש במדד המחירים לצרכן הכללי גם עבור פיצויי התייקרות לאוכלוסייה הקשישה.

לוח מס. 2: משקל מוצרי צריכה מסך כל התצרוכת לפי גיל ראש המשפחה: 1979/80 ו-1986/87

1979/80			1986/87			מוצר צריכה
משפחות לא קשיות	משפחות קשיות	סה"כ אוכלוסייה	משפחות לא קשיות	משפחות קשיות	סה"כ אוכלוסייה	
100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	סה"כ
16.8	18.6	17.1	16.8	17.9	17.0	מזון ללא ירקות ופירות
6.2	7.6	6.4	6.3	7.8	6.5	ירקות ופירות
9.0	10.2	9.2	8.5	10.7	8.8	החזקת דירה ומשקי בית
7.7	4.6	7.2	7.1	4.9	6.7	ריהוט וציוד לבית
6.7	5.2	6.4	7.7	5.6	7.3	הלבשה והנעלה
10.7	6.5	10.0	13.4	7.9	12.5	חינוך ותרבות
4.0	5.4	4.3	4.9	6.4	5.2	בריאות
1.2	1.8	1.3	1.4	1.7	1.5	תקשורת
11.3	7.4	10.6	13.2	9.0	12.5	תחבורה
7.0	5.5	6.7	5.6	5.6	5.6	מוצרים ושירותים שונים
19.6	27.1	20.8	15.1	22.4	16.3	דיוור

לוח מס. 3. קצבת זיקנה (ושאירים) עם השלמת הכנסה וללא השלמת הכנסה

לבודד במחירי 1985/6

שנה	ללא השלמת הכנסה		עם השלמת הכנסה	
	מנוכה במדד כללי	מנוכה במדד של קשישים	מנוכה במדד כללי	מנוכה במדד של קשישים
1983	120.5	119.7	209.1	207.8
1984	131.1	129.1	217.5	214.4
1985	118.8	118.8	236.0	236.0
1986	129.5	132.4	233.7	238.6
1987	143.5	146.4	234.6	239.4
1988	151.0	152.2	250.8	252.7

לוחות מס. 4 ו-5 מציגים את התפלגות ההכנסה הנקייה (עם הכנסה זקופה⁴ ובלעדיה) ואת התפלגות ההוצאה לתצרוכת לפי עשירונים ב-1986/87 ו-1979/80, בהתאמה. כל אחת מן האוכלוסיות שאליהן מתייחסים נתוני הלוח (כלל המשפחות, המשפחות הקשיות והמשפחות הלא קשיות) מויינו באופן נפרד לעשירונים. נתוני לוח מס. 4 מורים שהן התפלגות ההכנסה הנקייה והן התפלגות ההוצאה לתצרוכת הן פחות שוויוניות אצל המשפחות הקשיות מאשר אצל המשפחות הלא קשיות. כך, למשל, היחס בין חלקם של שלושת העשירונים העליונים בסך ההכנסה הנקייה לבין חלקם של שלושת העשירונים הנמוכים שווה ל-3.6 אצל המשפחות הקשיות לעומת 2.7 אצל המשפחות הלא קשיות (היחס לכלל האוכלוסייה היה 2.9). במונחי ההוצאה לתצרוכת, הנתונים המקבילים הם: 2.5 אצל קשישים, 1.9 אצל לא קשישים ו-2.1 בקרב כלל האוכלוסייה.

(4) הכנסה זקופה כוללת את הריבית האלטרנטיבית על ההון המושקע (בדירה וברכב).

לוח מס. 4: התפלגות ההכנסה הנקייה וההוצאה לתצרוכת בין עשירונים, לפי גיל ראש המשפחה: 1986/87

	10	9	8	7	6	5	4	3	2	1	סה"כ	
כלל המשפחות												
התפלגות ההכנסה												
	20.2	14.7	12.4	11.0	9.6	8.6	7.4	6.2	5.6	4.2	100.0	הכנסה נקייה
	20.2	14.7	12.2	11.0	9.5	8.6	7.4	6.2	5.8	4.4	100.0	הכנסה כספית נקייה
התפלגות ההוצאה לתצרוכת												
	16.3	13.6	11.7	11.0	9.8	9.3	8.2	7.6	6.8	5.8	100.0	סך ההוצאה
משפחות קטנות												
התפלגות הכנסה												
	23.9	16.3	12.2	10.8	8.8	7.6	6.2	5.4	4.7	4.3	100.0	הכנסה נקייה
	24.6	16.1	12.0	10.9	8.5	7.3	5.9	5.3	4.9	4.6	100.0	הכנסה כספית נקייה
התפלגות ההוצאה לתצרוכת												
	18.8	15.9	11.1	10.3	9.5	8.4	7.4	6.7	5.8	6.1	100.0	סך ההוצאה
משפחות לא קטנות												
התפלגות הכנסה												
	19.7	14.0	12.4	10.8	9.6	8.7	7.6	6.9	5.9	4.2	100.0	הכנסה נקייה
	19.5	14.0	12.4	10.7	9.6	8.8	7.7	6.9	6.1	4.4	100.0	הכנסה כספית נקייה
התפלגות ההוצאה לתצרוכת												
	15.8	12.8	11.8	10.8	9.7	9.4	8.4	8.2	7.2	5.9	100.0	סך ההוצאה

לוח מס. 5: התפלגות ההכנסה הנקייה וההוצאה לתצרוכת בין קטגוריות, לפי גיל ראש המשפחה: 1979/80

	10	9	8	7	6	5	4	3	2	1	סה"כ	
כלל המשפחות												
התפלגות הכנסה												
הכנסה נקייה	20.5	14.6	13.0	11.1	9.7	8.7	7.2	6.4	5.3	3.7	100.0	
הכנסה כספית נקייה	20.2	14.4	12.9	10.9	9.5	8.7	7.2	6.6	5.6	4.0	100.0	
התפלגות הוצאה לתצרוכת												
סך ההוצאה	16.7	13.3	12.5	11.3	10.0	9.6	8.2	7.7	6.2	4.6	100.0	
משפחות קטנות												
התפלגות הכנסה												
הכנסה נקייה	27.2	15.1	11.3	10.5	9.5	7.5	5.9	5.2	4.6	3.1	100.0	
הכנסה כספית נקייה	28.4	15.1	10.2	10.3	9.4	7.0	5.7	5.2	4.9	3.7	100.0	
התפלגות ההוצאות לתצרוכת												
סך ההוצאה	20.2	13.7	12.0	11.5	10.9	8.2	6.8	7.1	5.8	3.8	100.0	
משפחות לא קטנות												
התפלגות הכנסה												
הכנסה נקייה	19.1	13.5	12.3	11.2	10.1	8.7	7.8	6.8	6.0	4.5	100.0	
הכנסה כספית נקייה	18.7	13.3	12.2	11.2	10.0	8.7	7.8	7.0	6.2	4.9	100.0	
התפלגות ההוצאות לתצרוכת												
סך ההוצאה	15.9	12.5	11.9	11.0	10.5	9.0	8.7	8.1	6.9	5.6	100.0	

מהשוואת השנים 1979/80 ו- 1986/87 עולה כי :

- הן התפלגות ההכנסה הנקייה והן התפלגות ההוצאה לתצרוכת היו פחות שוויוניות ב-1979/80 מאשר ב-1986/87, וזאת אצל קשישים, לא קשישים וכלל האוכלוסייה.
- גם ב-1979/80, בדומה ל-1986/87, התפלגות ההכנסה הנקייה וההוצאה לתצרוכת היתה פחות שוויונית אצל המשפחות הקשיות מאשר אצל המשפחות הלא קשיות.
- חלקם של שלשת העשירונים העליונים בסך ההכנסה הנקייה היה גבוה פי 4.2 בקרב קשישים ופי 2.6 ו-3.1 בקרב הלא קשישים וכלל האוכלוסייה, בהתאמה. חלקם של שלשת העשירונים כסך ההוצאה על תצרוכת היה גבוה פי 2.7 אצל קשישים ופי 2.0 ו-2.3 אצל הלא קשישים וכלל האוכלוסייה.
- גם בשנת 1979/80 וגם בשנת 1986/87 התפלגות ההוצאה על תצרוכת היתה שוויונית יותר מהתפלגות ההכנסה הנקייה הן בקרב הקשישים והן בקרב הלא קשישים.

ב. ההוצאה על המוצרים המסובסדים אצל המשפחות הקשיות

ההוצאה על מוצרי המזון המסובסדים (לחם לבן ואחיד, חלב ומוצריו ביצים ועופות) ועל תחבורה ציבורית (נסיעה באוטובוס) יחדיו מהווים כ-8.2% מסך ההוצאה לתצרוכת בקרב משפחות קשיות לעומת כ-7% בקרב משפחות הלא קשיות (כאשר הממוצע לכלל המשפחות היה 7.2%). בחינת מרכיב ההוצאה של כל אחד ממוצרים אלה כנפרד בסל התצרוכת מעלה שכל אחד ממוצרי המזון המסובסדים ונסיעה באוטובוס מהווה מרכיב חשוב יותר בסל התצרוכת של משפחות קשיות מאשר משפחות הלא קשיות.

מהשוואת משקל מוצרי המזון המסובסדים בסל התצרוכת ב-1986/87 לזה שהיה ב-1979/80 עולה כי, מאז 1979/80 עד 1986/87 ירד באופן משמעותי משקל ההוצאה על מוצרי מזון מסובסדים הן בקרב המשפחות הלא קשישות והן בקרב המשפחות הקשישות אם כי הירידה במשפחות קשישות היתה חדה יותר (מ-8.6% ב-1979/80 ל-6.6% ב-1986/87 בקרב משפחות קשישות ומ-6.7% ל-5.5%, בהתאמה, אצל משפחות לא קשישות).

לוח מס. 6: ההוצאה על מוצרי מזון מסובסדים כאחוז מסך התצרוכת לפי גיל ראש המשפחה: 1979/80 ו-1986/87

1979/80			1986/87			מוצר צריכה
לא	קשישים	סה"כ	לא	קשישים	סה"כ	
8.42	10.14	8.69	5.47	6.58	5.66	סה"כ
0.80	0.94	0.82	0.25	0.29	0.27	לחם
0.79	0.93	0.81	0.45	0.57	0.47	ביצים
2.40	3.38	2.55	2.05	2.88	2.18	עופות
2.88	3.33	2.95	2.72	2.84	2.74	חלב ומוצריו
1.55	1.56	1.56	1.51	1.62	1.53	תחבורה ציבורית

לוח מס. 7 מתאר את משקל ההוצאה על מוצרים מסובסדים בסך ההוצאה לצריכה בקרב המשפחות הקשיות בעשירונים שונים. נתוני הלוח מורים שבשנת 1986/87 משקל ההוצאה על מוצרי מזון מסובסדים ונסיעה באוטובוס של משפחות קשיות בעשירון התחתון היה גבוה פי 3.6 מזה שבעשירון העליון (14.5% לעומת 4%). דפוסי צריכה דומים היו קיימים גם לגבי כל אחד ממוצרי המזון המסובסדים ונסיעה באוטובוס בנפרד כך שכל אחד ממוצרים אלה מהווה מרכיב חשוב יותר בסל התצרוכת של משפחות בעשירונים הנמוכים מאשר בסל המשפחות בעשירונים הגבוהים. ההבדל במשקלות הצריכה בין העשירונים התחתונים לכין העשירונים העליונים כולט בעיקר בשיעור הוצאה על לחם. שיעור זה ירד מ-0.79% בעשירון התחתון ל-0.06% בעשירון העליון. שיעור ההוצאה על יתר המוצרים בעשירון התחתון היה גבוה פי 2.4 - 1.7 משיעור זה בעשירון העליון.

**לוח מס 7: ההוצאה על מוצרים מסובסדים כאחוז מסך כל התצרוכת
במשפחות עם ראש משפחה קשיש: 1986/87**

מוצר צריכה	כלל	ה ע ש י ר ו ן *									
		10	9	8	7	6	5	4	3	2	1
לחם אחיד	0.1	0.15	0.12	0.18	0.15	0.14	0.12	0.12	0.09	0.06	0.04
לחם לבן	0.19	0.64	0.65	0.30	0.24	0.32	0.16	0.13	0.09	0.04	0.02
ביצים	0.57	1.08	1.02	0.87	0.68	0.73	0.56	0.52	0.49	0.36	0.28
עופות	2.88	4.69	5.01	3.65	4.43	3.30	3.20	3.19	2.36	1.97	1.29
חלב ומוצריו	2.84	5.12	4.59	3.68	3.53	3.15	2.79	2.90	2.56	2.04	1.68
נסיעה באוטובוס	1.62	2.84	2.70	1.94	2.33	2.11	1.83	1.67	1.25	1.23	0.67
סה"כ	8.2	14.52	14.09	10.8	11.36	9.75	8.66	8.53	6.84	5.70	3.98

* משפחות קשיות דורגו לעשירונים לפי הכנסתן נטו למבוגר סטנדרטי כאשר בכל עשירון 10% מהמשפחות הקשיות.

ג. השפעת הסובסידיות על הכנסות הקשישים

לוח מס. 8 מציג את התפלגות הסובסידיות בין העשירונים השונים ואת הסובסידיות כאחוז מההוצאה הכוללת לתצרוכת וכאחוז מההכנסה הנקייה בכל עשירון ב-1986/87. כל אחת מן האוכלוסיות שאליהן מתייחסים נתוני הלוח (כלל המשפחות, המשפחות הקשיות והלא קשיות) מויינו באופן נפרד לעשירונים.

נתוני הלוח מורים כי כלל ההוצאה הממשלתית על סובסידיות מתחלקת פחות או יותר באופן אחיד בין העשירונים השונים, להוציא את העשירון העליון שחלקו בסך כל הסובסידיה מגיע ל-7.5% לעומת 9%-11% בשאר העשירונים. גם התחלקות סך הסובסידיה בקרב האוכלוסייה הקשישה - כ-18% מכלל ההוצאה הממשלתית לסובסידיה - היא פחות או יותר אחידה בין העשירונים, אם כי דווקא שני העשירונים הנמוכים של האוכלוסייה הקשישה מקבלים אחוז קטן יותר מאשר שאר העשירונים של אוכלוסייה זו - 7.5% לעומת כ-10%-11% משאר העשירונים.

עם זאת, אין עוררין על אופייה הפרוגרסיבי של הסובסידיה. הסובסידיה מהווה אחוז גבוה יותר מסך התצרוכת או מסך ההכנסה של המשפחות בעשירונים הנמוכים (הן בקרב המשפחות הקשיות והן בקרב המשפחות הלא קשיות). הסובסידיה כאחוז מסך ההוצאה לתצרוכת של המשפחות הקשיות הולכת ויורדת מ-3.7% בעשירון התחתון ל-0.91% בעשירון העליון ומ-3.2% ל-0.82%, בהתאמה, בקרב המשפחות הלא קשיות. ממצא זה מצביע על הפרוגרסיביות של הסובסידיות ביחס לתצרוכת.

במוצע הסובסידיות למוצרי מזון ותחבורה ציבורית מהוות כ-2% מסך התצרוכת אצל המשפחות הקשיות, לעומת כ-1.8% במוצע אצל המשפחות הלא קשיות. כלומר, הסובסידיות למוצרי מזון ותחבורה ציבורית היוו מרכיב חשוב יותר בהוצאה לתצרוכת בקרב משפחות קשיות מאשר בקרב משפחות לא קשיות. בשנת 1986/87 הסובסידיות למוצרי מזון ונסיעה באוטובוס הגדילו את ההכנסה הנקייה ב-2.2% במוצע למשפחה קשישה וב-2.0% במשפחה לא קשישה (כאשר הממוצע לכלל המשפחות היה 2.1%). הסובסידיה כאחוז מההכנסה הנקייה ירדה מ-5.7% בעשירון התחתון של המשפחות הקשיות ל-0.78% בעשירון העליון שלהן ומ-5.0% ל-0.75% בהתאמה בעשירונים של המשפחות הלא קשיות. (מ-5.2% ל-0.76% במוצע לכלל המשפחות).

לוח מס. 8: סובסידיות כאחוז מהכנסה נקייה והוצאות לתצרוכת בעשירונים, לפי גיל ראש המשפחה: 1986/87

	10	9	8	7	6	5	4	3	2	1	סה"כ	

כלל המשפחות

											התפלגות סובסידיות
											בין עשירונים
7.5	9.2	9.1	10.1	10.8	10.9	11.1	10.3	10.5	10.7	100.0	
											סובסידיה למשפחה בעשירון באחוז:
0.84	1.2	1.4	1.7	2.0	2.2	2.5	2.5	2.8	3.3	1.8	מסך התצרוכת
0.76	1.3	1.5	1.9	2.3	2.6	3.1	3.4	3.8	5.2	2.1	הכנסה נקייה
0.89	1.5	1.8	2.2	2.7	3.0	3.6	4.0	4.3	5.8	2.4	הכנסה כספית נקייה

משפחות קטשות

											התפלגות סובסידיות
											בין עשירונים
10.4	10.2	10.6	10.2	10.9	10.1	10.3	9.7	7.5	7.4	100.0	
											סובסידיה למשפחה בעשירון באחוז:
0.91	1.4	1.6	2.1	2.2	2.5	2.8	2.6	3.5	3.7	2.0	מסך התצרוכת
0.78	1.5	1.6	2.2	2.6	3.1	3.7	3.5	4.7	5.7	2.2	הכנסה נקייה
0.92	1.9	2.0	2.6	3.3	3.9	4.7	4.3	5.5	6.4	2.7	הכנסה כספית נקייה

משפחות לא קטשות

											התפלגות סובסידיות
											בין עשירונים
8.4	11.3	9.0	10.5	10.3	10.6	10.3	8.5	10.0	11.1	100.0	
											סובסידיה למשפחה בעשירון באחוז:
0.82	1.2	1.4	1.7	1.9	2.2	2.2	2.5	2.7	3.2	1.8	מסך התצרוכת
0.75	1.3	1.5	1.9	2.2	2.7	2.8	3.4	3.7	5.0	2.0	הכנסה נקייה
0.87	1.5	1.7	2.2	2.5	3.1	3.2	3.9	4.2	5.7	2.3	הכנסה כספית נקייה

לוח מס. 9: סובסידיות באחוז מההכנסה הנקייה וההוצאה לתצרוכת בעשירונים, לפי גיל ראש המשפחה: 1979/80

	10	9	8	7	6	5	4	3	2	1	סה"כ	

כלל המשפחות

											התפלגות סובסידיות
											בין עשירונים
8.6	9.4	9.8	9.9	10.4	11.2	11.1	10.8	10.3	8.4	100.0	
											סובסידיה למשפחה בעשירון באחוז:
2.0	2.7	3.0	3.3	3.9	4.4	5.1	5.3	6.2	6.9	3.8	מסך התצרוכת
1.4	2.2	2.5	3.0	3.6	4.3	5.2	5.6	6.5	7.6	3.4	הכנסה נקייה
1.7	2.6	3.0	3.6	4.3	5.1	6.0	6.5	7.3	8.2	3.9	הכנסה כספית נקייה

משפחות קשישות

											התפלגות סובסידיות
											בין עשירונים
10.2	9.6	10.1	11.4	12.0	10.2	10.2	10.0	9.5	6.8	100.0	
											סובסידיה למשפחה בעשירון באחוז:
2.1	2.9	3.5	4.1	4.5	5.1	6.2	5.8	6.7	7.3	4.1	מסך התצרוכת
1.4	2.4	3.3	4.0	4.7	5.0	6.4	7.2	7.6	8.1	3.7	הכנסה נקייה
1.6	2.9	4.5	5.0	5.7	6.5	8.0	8.6	8.7	8.4	4.5	הכנסה כספית נקייה

משפחות לא קשישות

											התפלגות סובסידיות
											בין עשירונים
8.2	8.9	9.1	9.8	10.2	10.4	11.4	11.3	10.9	9.8	100.0	
											סובסידיה למשפחה בעשירון באחוז:
1.9	2.6	2.8	3.3	3.6	4.2	4.8	5.1	5.8	6.5	3.7	מסך התצרוכת
1.4	2.1	2.4	2.9	3.3	3.9	4.8	5.5	6.0	7.1	3.3	הכנסה נקייה
1.7	2.5	2.9	3.4	3.9	4.6	5.6	6.1	6.7	7.6	3.8	הכנסה כספית נקייה

מהשוואת הסובסידיה כאחוז מסך ההוצאה לתצרוכת וכאחוז מסך ההכנסה הנקייה בשנים 1979/80 ו-1986/87 עולה שב-1979/80 - עקב הרמה הגבוהה יותר של הסובסידיות - היתה הסובסידיה אחוז גבוה יותר מסך ההכנסה הנקייה, בכל אחד מהעשירונים של האוכלוסייה הקשישה. כך למשל, בשנה זו הסובסידיה הגדילה את ההכנסה של העשירון התחתון של המשפחות הקשישות ב-8.1% (לעומת 5.7 ב-1986/87) ואחוז זה פחת ל-1.4% בעשירון העליון (לעומת 0.78% ב-1986/87). כתוצאה מכך, ב-1979/80 היתה השפעת הסובסידיות על התחלקות ההכנסה בקרב האוכלוסייה הקשישה (וכן עבור כלל האוכלוסייה) גבוהה יותר מאשר ב-1986/87. זקיפת הסובסידיה להכנסה המשפחתית וחישוב מדד ג'יני להתחלקות ההכנסה ללא סובסידיה ועם סובסידיה מראים שב-1979/80 היה מדד ג'יני להתחלקות ההכנסה בקרב האוכלוסייה הקשישה 0.3675 לפני זקיפת הסובסידיה ו-0.3567 לאחר הזקיפה. כלומר, הסובסידיות הביאו לירידת המדד ב-2.9%. ב-1986/87 הסובסידיות הביאו לירידת מדד ג'יני להתחלקות ההכנסה בקרב האוכלוסייה הקשישה רק ב-1.4% (מ-0.3553 לפני זקיפת הסובסידיות ל-0.3503 לאחריהן)⁵

(5) לאה אחדות ואפרים צדקה הראו במחקרם שהסובסידיות הפחיתו את אי השוויון בחלוקת ההכנסות בקרב כלל המשפחות ב-1.8% ב-1986/87 לעומת 2.7% ב-1979/80.

נספח 1: מדד מחירים לצרכן - ממוצע לשנה תקציבית בסיס ממוצע 1985 = 100.0

	1988/89	1987/88	1986/87	1985/86	1984/85	1983/84	
המדד הכללי	216.2	184.1	156.1	119.9	36.2	7.2	מדד מחירים
למשפחות קשירות	216.8	182.8	154.8	121.4	37.2	7.3	

